İran'da Bahâîler

Giriş

Tarihin her döneminde farklı siyasi aktörlere ev sahipliği yaparak Orta Doğu'da önemli roller üstlenen İran coğrafyası, Mezopotamya'dan Orta Asya'ya uzanan bu bölgede araştırmacılara çok uluslu bir nüfus yapısı ve zengin bir siyasal-toplumsal kültür sunmaktadır. İran, tarihsel süreçte önce Zerdüştlük ardından İslâm ekseninde şekillenen siyasal, toplumsal ve kültürel bir senteze sahip olsa da, diğer dini ve etnik kimliklere belli düzeyde bir özerklik tanımıştır. Ne var ki, bu özerkliğin sınırları ile söz konusu kimliklerin kendini temsil ve ifade biçimleri, çoğu zaman yaptırım ve gerilimler eşliğinde işleyen baskı mekanizmalarıyla belirlenmiştir. İran; Lübnan, Suriye ve Irak gibi diğer Orta Doğu ülkelerinden bile daha canlı, zengin ve katmanlı bir etnik, dinsel, mezhepsel, dilsel ve toplumsal çeşitliliğe sahiptir. Bu durum, İran'ı bölgede ayrı bir yere konumlandırmayı gerektirir. İran, baskın Fars kimliğinin yanı sıra Arap, Kürt, Beluç, Azeri, Türkmen, Ermeni, Gürcü gibi pek çok etnik kimliğe de ev sahipliği yapar. İnanç temelli bir sınıflandırma yapıldığında da benzer şekilde zengin bir tablo ortaya çıkar. Nüfusun çoğunluğu Müslüman (Şii ve Sünni) olmakla birlikte Yahudi, Hristiyan, Hindu, Yarsani, Zerdüşt, Mandeanlar gibi dini azınlıklar da ülkede varlık gösterir. Öte yandan, İran'da kamusal düzeyde tanınmayan, birçok sınırlama ile karşılaşan ve sayıları 300.000 ile 1.000.000 arasında olduğu tahmin edilen Bahâîler gibi önemli dini azınlıklar da İran'ın siyasal ve toplumsal hayatında varlığını sürdürmektedir. Bu çalışma, İran'da tanınmayan en büyük dini azınlık olan Bahailerin bu ülkedeki genel konumunu açıklamak amaçlamaktadır. Ayrıca Bahai inancının temel esasları, toplumsal ve siyasal sistemdeki rolleri ile ulusal ve ulusötesi düzeydeki faaliyetleri incelenecektir.

Bahâîlik ve Temel Esasları

Bahâîlik, esas olarak İslâm inancı içerisinde yer alan, görüşleri ve ilkeleri itibarıyla İslâm kültürüne dayanan bir mezheptir. Ancak günümüzdeki ortak kanaat İslâm dairesinden çıktığı yönündedir. Bâbîlik olarak da anılan Bahâîlik, Şii İmamiye fırkasının Batınî kollarına dayanmakla birlikte 1800'li yıllarda *"Bab"* olarak isimlendirilen ve İran'ın Şiraz kentinde doğan Mirza Ali Muhammed tarafından kurulmuştur. Kendini *"bab"* yani *"kapı"* olarak tanımlayan Mirza Ali Muhammed, önce Mehdiye açılan kapı olduğunu belirtmiş daha sonra ise Mehdilik ve peygamberlik iddiasında bulunmuştur. Hatta kendisinin doğumuyla beraber İslâm şeriatının sona erdiğini yeni bir şeriatın ortaya çıktığını da iddia eden Mirza Ali Muhammed yazmış olduğu *"El Beyan"* adlı eserin Kur'an'ın yerini aldığını ileri sürmüştür.

Görsel 1: Bahâîliğin Kurucusu Mirza Ali Muhammed

Kaynak: GZT

Görsel 2: Abdülbaha

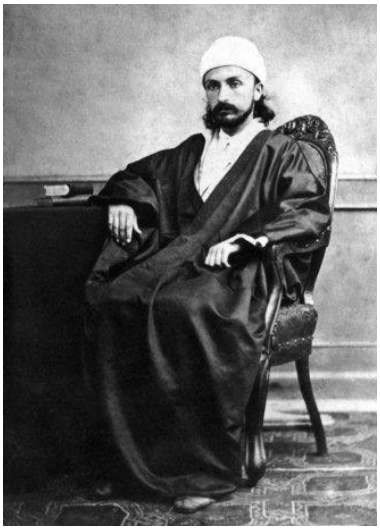

Kaynak: https://dinveilim.com/2019/01/17/babilik-ve-bahailik/

Bu görüşleri nedeniyle İran'daki resmî ve baskın dini inanca muhalefet oluşturan Bahâîlik, Mirza Ali Muhammed'in etrafına topladığı taraftarlarla devlete karşı silahlı bir kalkışmaya girişmesiyle siyasi bir tehdide dönüşmüştür. Neticede 1850'de Tebriz'de ulemanın ortak fetvasıyla kurşuna dizilerek idam edilen Mirza Ali Muhammed'in ölümünün ardından liderlik sorunu ortaya çıkmıştır. Bu noktada, Mirza Hüseyin Ali ile Bab'ın vasiyet yazarak vekil tayin ettiği kardeşi Mirza Yahya arasında baş gösteren çekişme Bahâîler arasında büyük bir bölünmeye yol açtı. Bu çekişmenin galibi olan Mirza Hüseyin Ali (Bahaullah) önce Rusya'ya ardından Osmanlı topraklarına sürgüne gönderilmiştir. Bahaullah'ın söylem ve faaliyetleri Osmanlı idaresini rahatsız edince taraftarlarıyla birlikte İstanbul, Edirne ve Akka'ya sürgün edilmiştir. Bahaullah'ın 1892'de Akka'da vefat etmesi üzerine büyük oğlu Abdülbaha,

Bahâîliği devam ettirmiş ve babasından devraldığı Bahâîliğin önderliği rolünü sürdürerek İslâm'ın bütün genel akidelerini yok saymış, inkâr etmiştir.[1]

Bahâîlik; birbiriyle tezat oluşturacak bir biçimde, İslâm dahil olmak üzere önceki semavî dinleri kabul etmekte, tüm bu inançları birleştirerek yeni bir dinî anlayış getirmektedir. Bahâîler ölümden sonra hayatın devam edeceğine (ahiret) inanmakta ve ahiret alemini ruhun gelişiminde bir süreç olarak görmektedir. Günümüzde dünyanın dört bir yanına yayılmış bir şekilde yaşayan Bahâîler, kapalı ama gizli sayılmayan dini ayin ve faaliyetlerini devam ettirmekte ve İsrail'in Hayfa şehrinde yer alan ibadethaneyi dini merkez olarak kabul edip *"Yüce Adalet Evi"* olarak isimlendirmektedir.

Fotoğraf 1: Bahâîlik İnancının Yönetim Merkezi Olan İsrail'in Hayfa Şehrindeki Yüce Adalet Evi

Kaynak: The Bahá'í Faith: The Official Website of the Worldwide Bahá'í Community

Bahâîlerin İslâm'dan farklı akidesi, sembolleri ve kutsalları bulunmaktadır. Bu nedenle kök saldığı coğrafyada İslâm'ın değerleriyle çatışma halinde olmuş, *"sapkın"* ve *"bâtını"* olarak değerlendirilmiştir. Bahailik, her türlü dini, etnik ve ulusal taassupların terkiyle beraber

[1] Yasin İpek, "Yeni Bir Dinî Hareket Olan Bahailikte Tebliğ Anlayışı ve Türkiye'de Bahailer", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt: 11, Sayı: 59, (Ekim-2018), s. 1329.

evrensel bir ideoloji taşıması yanında hümanizmin yerleşmesine hizmet etmektedir. Buna karşılık, uzun yıllar yabancı ve İslâm dışındaki dünyanın Müslümanlar içerisine salınmış *"keşif kolu"* olarak nitelendirilmiştir. Bahâîlik, Mirza Ali Muhammed'den sonra ikinci önder olarak tarih sahnesine çıkan ve bu mezhebi sistematik hale getiren Bahâullah'ın ulûhiyetini kabul eden ve İslâm'ın bütün yönlerini ortadan kaldırma ya da en azından tahrif etmeye çalışan bir akımdır.[2]

İslâm alimlerinin görüşleri bu yönde olup, Bahâîler ise kendilerini dünya genelinde ırkçılığın ve ayrımcılığın yol açtığı zararlar karşısında insan sevgisi ve kardeşliğin öne çıktığı, tüm dünleri kapsayan bir inancın mensubu olarak ifade etmektedirler. Keza Uluslararası Bahâî toplumunun resmî beyanlarına göre Bahâîliğin inanç sistemi özet olarak; *"tek Tanrı ve ortak din", "insanlığın birliği", "taassuplardan kurtulmak", "insan türünün zati onuru", "dinî gerçeklerin yavaş yavaş ortaya çıkması", "ruhani niteliklerin geliştirilmesi", "hizmet ve ibadetin birleşmesi", "kadın-erkek eşitliği", "din ve bilimin birbirine uygunluğu", "insani çabalarda adaletin merkezi değerde olması", "eğitimin önemi" ve "insanın ergenlik çağına yakınlaşması ile kişileri, toplumları ve kuruluşları birbirine bağlamak"* gibi temel ilke ve esaslara dayanmaktadır.

İran'da Bahailerin Konumu: Tarihsel Perspektif

Bahâîler İran'da uzun süre çeşitli yaptırım ve kısıtlamalarla karşılaşmış bir dinî azınlık olarak siyasette ve toplumsal sistemde yok sayılarak dışlanmaya ve etkisizleştirilmeye çalışılmıştır. Bu politikanın temel nedeni Bahâîliğin -kökeni Şia'ya dayanmasına rağmen- İslâm'ın temel akidelerinden ve Şii mezhebinden ayrılan inanç esasları ve görüşleri olarak gösterilmiştir. Örneğin; Bahâîler Kur'an ayetlerini farklı yorumlamakta, namazı üç vakte indirgemekte, zekât, hac, oruç gibi diğer ibadetlerde de kendine has hükümler getirmektedir. Bahaîlik, İran topraklarındaki iç-dış siyasi şartlar ile fikri karışıklık ortamında; esasen Şia-Gulatının tasavvufi karakterini taşıyan Şeyhilikten doğmuş, Mirza Ali Muhammed'in kendisini beklenen mehdi olarak ilân etmesiyle gün yüzüne çıkmıştır. Mirza Ali Muhammed'in idamı İran'da beklenildiği gibi bu batıni dini hareketin sona ermesini sağlamamış, aksine siyasi otoriteye yönelik tepkileri çoğaltmıştır.[3]

---

[2] Hacı Çiçek, "Bahâîlik, Bahâîliğin Görüşleri, İslam Düşüncesindeki Yeri ve Ona Dair Bazı Yorumlar*", Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Cilt: 4, Sayı: 6, (2017/1), s. 152.

[3] Yasin İpek, *İran'da Kaçar Türk Hanedanlığı, Babilik ve Bahailik,* 2. Baskı, Konya: Kitap Dünyası Yayınları, 2023, s. 204.

Kaçarlar zamanında isyan eden Bahâîler Mirza Muhammed'in öldürülmesi üzerine Nasirüddin Şah'a başarısız bir suikast girişiminde bulunmuşlar ve bunun sonucunda bir kısmı öldürülürken bir kısmı da derdest edilmiştir. Ancak Nasirüddin Şah, Rusya ve İngiltere gibi dış güçlerin baskısı sonucu Bahaullah'ı serbest bırakmak zorunda kalmış, ancak onu yakından takip etmeye başlamıştır. Bahaullah'ın faaliyetlerine devam etmesi, Kaçar Hanedanı'nın; başta Bahaullah'ın memleketi olan Nur bölgesi ve Babilerin yoğunlukta olduğu diğer bölgelerde baskı ve kontrolleri artırmasına yol açmıştır.[4]

Kaçar hanedanlığını deviren Rıza Şah Pehlevi döneminde rejim ile Bahâîler'in ilişkisi olumlu yönde seyretmiş, hatta Bahâîler büyük çoğunlukla Şah yönetimine destek vermiştir. Bu desteğin karşılığında Bahâîler, devlet yönetiminde ve eğitim, bürokrasi gibi alanlarda görev alarak etkili roller üstlenmiştir. Şah'ın ıslahatları Şii ulema tarafından tepkiyle karşılanırken Bahâîlik mensuplarınca olumlu karşılanmış ve desteklenmiştir. Pehlevi Hanedanlığı ile Bahâîlik arasındaki bu ittifakın pragmatik nedenlerden kaynaklandığı ileri sürülmekle beraber, Şah'ın iktidara giden süreçte İngiliz ve Ruslardan destek alan Bahâîlik mensupları ile yakın ilişki içerisinde olması bu iş birliğinin arka plandaki temelini oluşturmaktadır.[5]

Ancak Pehlevi Hanedanlığının tasfiye edilerek İran siyasal rejiminin teokrasiye dönüşmesi Bahâîler için de bir dönüm noktası olmuş ve Bahâîler diğer dini azınlıklara oranla daha fazla baskıyla karşılaşmıştır. İran İslâm Cumhuriyeti, 1979'dan günümüze Bahâîlere karşı uygulamış olduğu yok etme politikasını sürdürerek bu inanç mensuplarına karşı güvenlikçi bir yaklaşımı öncelemektedir. Özellikle İsrail yönetimin Bahâîlik taraftarlarını desteklemesi, İran'ın Bahâîlere yönelik politikasını daha hassas ve politik bir mesele hâline gelmektedir. İsrail yanında Batılı birçok aktör tarafından desteklenen Bahâîler İran siyasal rejimi tarafından yasal ve ideolojik köklerle beslenen militarist ve güvenlikçi bir yaklaşımın konusu olmaktadır. Kaçar Hanedanı dönemindeki Mirza Muhammed'in idam edilmesi olayı sonrasında Şah rejiminde herhangi bir sorunla karşılaşmadan yaşamlarını devam ettiren Bahâîler, Şii inancının 1979 devrimi ile resmî ve egemen doktrin/ideoloji haline gelmesiyle baskıyla karşılaşmaya başlamıştır.

[4] İpek, *İran'da Kaçar Türk Hanedanlığı, Babilik ve Bahailik,* s. 207.
[5] Celal Aslan, Ayşe Aybüke Yücel, "Bahâîlik ve Rıza Şah ile İlişkisi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı: 65, (2024), s. 7.

Bahailerin İran'da Siyasal ve Toplumsal Sistemle İlişkileri

Bahâîler, İran'daki çok sayıdaki dini ve etnik azınlıklardan yalnızca biridir. Orta Doğu ve özelde İran, tarih boyunca yaşadığı savaş, işgal ve istilalar nedeniyle sürekli bir demografik ve toplumsal dönüşüm içinde olmuş; bu da çok kimlikli bir yapının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu çok katmanlı yapı içinde 'azınlık' kavramını tanımlamak ise her zaman tartışmalı olagelmiştir. Modern ulus-devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte anlamı değişmiş ve genişlemiş, bugün dahi üzerinde ortak bir fikir birliğine varıl(a)mamıştır. 1977'de BM Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu Raportörü Francesco Capotorti hazırladığı raporda azınlığı; *"bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayıca az olan, egemen konumda bulunmayan, üyeleri nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumaya yönelik, üstü örtülü de olsa, bir dayanışma duygusu gösteren bir grup"* şeklinde tanımlamıştır.[6] İran'da doğup yayılan gayrimüslim bir azınlık olmasına rağmen, Bahâî cemaati siyasal ve toplumsal sistemden uzun süre dışlamış; bu durum hukuki alana da yansımıştır. Nitekim İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesi: *"Zerdüşt, Yahudi ve Hıristiyan İranlılar, yasaların sınırları dahilinde, dini ayinlerini ve törenlerini yerine getirmekte ve kişisel işler ve dini eğitim konularında kendi kanonlarına göre hareket etmekte özgür olan tek tanınmış dini azınlıklardır."* diyerek dini azınlıkları saymakta ve onlara belirli haklar tanımaktadır. Bahâîlik ise bunlar arasında sayılmamıştır. Oysa Bahâîliğin sayıca en büyük gayrimüslim dini cemaat azınlık olduğu bilinmektedir.

İran İslâm Devrimi'nden sonra Bahâîler, üniversite eğitimi, istihdam ve ibadet özgürlüğü de dahil olmak üzere hayatın birçok alanında sistematik bir dışlanmayla karşılaşmıştır. Örneğin, 1979'dan sonra yaklaşık 10.000 Bahâî kamu sektöründeki işlerinden kovulduğu belirtilmekte ve Bahâîlerin bu tarihten itibaren devlet sektöründe işe alınmalarının engellendiği ifade edilmektedir. İran rejiminin resmi tutumu, Bahâî inancının *"ilahi olmayan bir din"* ve kendisini manevi bir topluluk olarak gizleyen "*siyasi bir hareket"* olduğu yönündedir. Mayıs ve Haziran 2016'da 169 din ve devlet adamı tarafından Bahâî toplumuna karşı yapılan tepkisel açıklamalar, diğer devletler ve uluslararası örgütler tarafından kınanmıştır. Öte yandan, Bahâîler, resmî ders kitaplarında inançlarının kötülendiğini, haklarında çarpıtılmış bilgilerin verildiğini ve nefretle söz edildiğini iddia etmişlerdir.

[6] Yasin Atlıoğlu, "Azınlıklar", *Ortadoğu: Aktörler, Unsurlar, Sistemler,* (ed.) Mehmet Şahin, İstanbul: Kopernik Yayınları, 2019, s. 60.

Harita 1: İran'da Dini ve Mezhebi Yapı Haritası

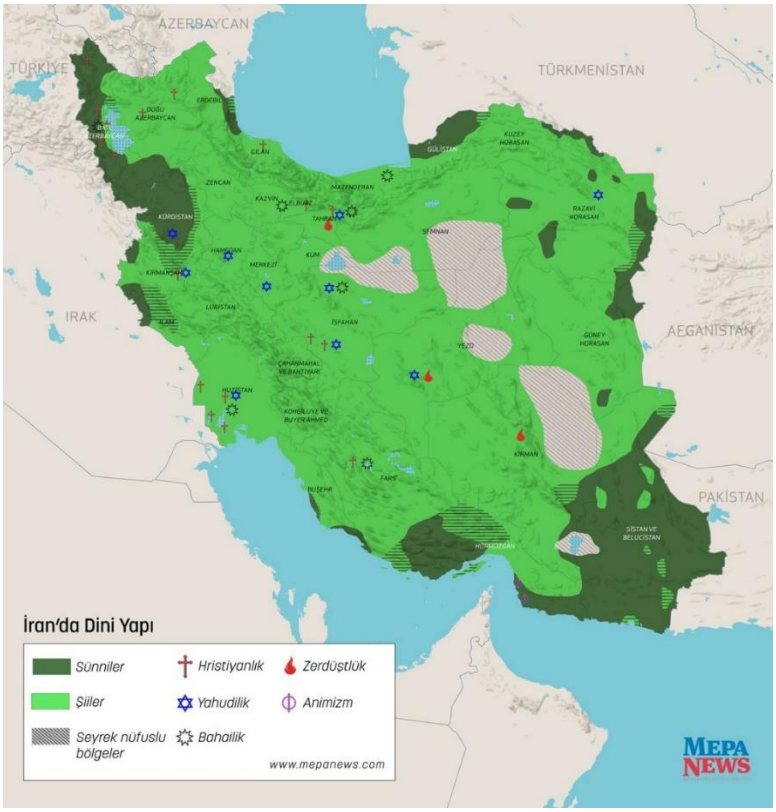

Kaynak: Mirahaber

Bahâîler İran'da genellikle ülkenin birçok kentine yayılmış bir şekilde ve yoğun olarak büyük şehirlerde yaşamalarına karşılık genç Bahâîler eğitim haklarıyla ilgili sorunlarla karşılaşmakta Bahâî mezarları yer yer tahrip edilmekte ve Bahâîler rutin olarak gözaltına alınarak tutuklanmaktadır.

İran'daki Bahâî azınlığın toplumsal sistemle olan ilişkileri de son derece sınırlı, kısıtlayıcı ve asgari düzeydedir. Bahâîlerin dahil olduğu evlilikler, İran'daki inançlarına karşı resmi hoşgörüsüzlük nedeniyle sorunlu bir hale gelebilmektedir. Bahâî evlilikleri resmi ve hukuki düzeyde tanınmaz, bu yüzden de birçok Bahâî çifti evliliklerini İslami kurallara göre yürütmeye ve evliliklerini kaydettirmek için kendilerini Müslüman ilan etmeye zorlanmıştır. Müslümanlar ve Bahâîler arasında evlilikler söz konusu olduğunda ise Bahâî inancında dinler arası evlilikler kabul edilse de İslam dini kurumu tarafından kınanmaktadır. Tanınmış bir İran sosyal ve yurttaş gazeteciliği web sitesi olan Iranwire'da anlatılan bir vaka, Bahâî bir erkekle evlenmek isteyen Müslüman bir kadının karşılaştığı zorlukları göstermektedir.

Siyasal ve toplumsal alanda eğitim, evlilik, yargı, çalışma ve güvenlik gibi alanlarda sıklıkla sorunlarla karşılaşan Bahâîler, küresel yönetim organı ve dini merkezleri olan Yüce Adalet Evinin İsrail'de olmasından dolayı ve İran'ın Orta Doğu bölgesinde rakip ve baş düşman olarak gördüğü bu devletle kurdukları yakın ilişkiden ötürü *"potansiyel suçlu"* olarak görülmektedir. Nitekim 2022 yılında İran'da Bahâî inancına mensup çok sayıda kişi İran İstihbarat Bakanlığı tarafından İsrail lehine casusluk yaptıkları gerekçesiyle tutuklanmıştır.

Bahâîler ve Diaspora

2000'li yılların başında dünyadaki Bahâîlerin toplam sayısının 6-8 milyon civarında olduğu belirtilirken genellikle İran, İsrail, Mısır ve Türkiye gibi Orta Doğu ülkelerinin yanı sıra ABD, Hindistan ve Kenya gibi coğrafyalarda da Bahâîlerin yaşadığı açıklanmıştır. 190'dan fazla ülkeye yayılan Bahâîler uluslararası ölçekte kendilerini duyurmayı başarmış ve gündem olmuş dini azınlıklardandır. Hatta Bombay, Hayfa ve Chicago'da Bahâîlerin tapınaklar inşa ettiği bilinmektedir. Bahâîlik inancının küresel ölçekte bu kadar geniş bir yayılma imkânı bulması, bu inanç/mezhep formunun İran topraklarında doğuşunun ardından hızlı bir şekilde önderleri ve taraftarları aracılığıyla başta Batı dünyası olmak üzere ulus-aşırı faaliyetlerini yoğunlaştırması temeline dayanmaktadır. Tarihsel süreçte taraftarlarının sayısının hızla artmasıyla İngilizlerle, Yahudi Rotschild ailesi ve masonlarla ilişkiler kuran Bahâîler, Osmanlı arşivlerine yansıyan bilgilerde Yahudilerin Filistin topraklarına yerleşmelerinde yardımcı olan bir inanç grubu olarak belirtilmektedir.[7]

Şekil 1: Bahailik İnancının Yaygın Olarak Kullanılan Sembolleri: En Büyük (Yüce) İsim, Beş Köşeli Yıldız ve Dokuz Köşeli Yıldız

Kaynak: Quora

[7] Zikrullah Aykaç, "Bahailerin Filistin'e Yerleşme Süreci ve Siyonistlere Toprak Sattıklarına Dair İddialar", *Ombudsman Akademik,* Özel Sayı 2: Gazze, (Mayıs-2024), ss. 227-249.

Bahâîler 1945'te BM'nin kuruluşuyla birlikte bu evrensel örgütte de aktif olarak yer lamaya çalışmış ve 1948 yılında Bahâî Uluslararası Toplumu (BIC – *Bahai International Community*) BM Halkla İlişkiler Departmanı tarafından uluslararası sivil toplum kuruluşu olarak resmen tanınmıştır. Bahâîlerin her kıtada birer tane olmak üzere dünya genelinde toplam 8 adet mabetleri bulunmakta ve bu mabetler aynı mimari yapıya sahip olmakla birlikte dini hizmetlerin yanı sıra sosyal, bilimsel, eğitim ve hayır hizmetleri de sunmaktadır.

Dünya üzerindeki bütün Bahâîler hayır işlerinin ihyası, mabetlerin ihtiyacı ve diğer gereksinimler için *"Bahâî Fonuna"* bağış yapmak zorundadır ve yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde başka fonlar da bulunmaktadır. Bahâî fonlarından ayrı olarak, Evrensel/Yüce Adalet Evi'ne ödenen, vergiler ve temel harcamalar sonrası bireyin gelirinin yüzde 19'u oranında gönüllü bir servet vergisi olan *"Ḥuqúqu'lláh"* ("Tanrı'nın hakkı" anlamında) yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bahâîlik öğretileri, mensuplarının tüm dünyada sosyal meselelere politik olarak partizan bir şekilde yaklaşmalarını yasaklamaktadır ancak yine de Bahâî diasporası kendisini sosyal amaçlara hizmet etmek zorunda hisseder. Bu amaçla Bahâîler yaşadıkları ülkedeki siyasi sistemler içinde haklarını savunur ve küçük bir topluluğun eğitim ve maddi ihtiyaçlarına odaklanan yerel hayırsever programları oluştururlar. İlkine bir örnek olarak, Bahâîler, İran'da Bahâî azınlığın tutuklanması, işkence görmesi ve idam edilmesine karşı uluslararası bir tepki uyandırmada başarılı olmuş ve çeşitli hükümetlerin ve insan hakları örgütlerinin desteğini almışlardır.

Sonuç

Bahâîlik 1800'lü yıllarda İran'da yine İran coğrafyasında hayat bulmuş Şeyhilik ve İsna Aşeriye'den etkilenerek ortaya çıkan, temelleri itibarıyla İslâmiyet'e dayanmakla birlikte sonrasında ortaya koyduğu görüşler ve açıkladığı ilkeler çerçevesinde İslam dininden çıktığına hükmedilen ve batıni bir kol olduğuna karar verilen inanç sistemi olarak şekillenmiştir. Mirza Ali Muhammed'in kendini sırasıyla mehdi, peygamber ve ilah ilan etmesiyle başlayan ve halefi Mirza Hüseyin (Bahaullah) tarafından sistematik hale getirilip oğlu Abdülbaha tarafından devam ettirilen Bahâîlik, Kuran'a getirdiği yorum, İslâm'ın temel akidelerinin reddi, ibadetlerde öngördüğü değişiklikler, ahiret inancı, diğer dinlerle olan ilişkisi ve diğer şeri hususlardaki hükümleri ile zamanla İslâm dairesinden çıkmış ve Bahâîler de gayrimüslim azınlıklar olarak nitelenmiştir.

Bahâilik, ortaya çıktığı İran'da hem İslâm dinine getirdiği yorum ve hem Şii mezhebine aykırılığı sebebiyle modern İran toplumsal ve siyasal siteminde gerçek bir kabul görmemiştir. Özellikle 1979 ve sonrası dönemde siyasal, kültürel ve toplumsal hayattan tamamen dışlanan Bahâîlik, başta İsrail olmak üzere İslâm'a düşman devletlerin, gayrimüslim aktör ve oluşumların *"maşası"* olarak değerlendirilmeye başlanmış hatta benimsediği ilkeler ve inanç esasları bağlamında İslâm'ı tahrif etme amacında olan sapkın bir inanış olarak görülmüştür.

Bugün İslâm inancına dair ulemanın ortak görüşü ve mezheplerin kahir ekseriyetinin beyanıyla *"İslâm-dışı"* olarak nitelenen Bahâîlik mensupları İsrail merkezli bir inancın temsilcisi olmaları hasebiyle İran'daki mevcut siyasal rejim tarafından hasmane, dışlayıcı ve güvenlikçi bir yaklaşımın konusu olmaktadır. Baskın Fars ve Şii kimlik öğeleriyle öne çıkan İran toplumunda sayıca en büyük gayrimüslim cemaat olmalarına karşılık Anayasa'da *"dini azınlık"* olarak sayılmayan ve bu yönden siyasal temsil yanında birçok haktan mahrum bırakılan Bahâîler uğradıkları ayrımcılık ve baskı karşısında etkin bir biçimde kullandıkları ulus-aşırı bağlantılar sayesinde çoğu kez dikkat çekmeyi ve İran rejimine karşı tepki oluşturmayı da başarmaktadır.

Kaynakça

Aksöz, Abdülkadir. "Bir Modern Zaman Dini: Bahâîlik", *Mecra,* 04.09.2023 https://www.gzt.com/mecra/bir-modern-zaman-dini-bahlik-3423944 Erişim: 22.09.2025

Aslan, Celal ve Ayşe Aybüke Yücel, "Bahâîlik ve Rıza Şah ile İlişkisi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı: 65, (2024): 1-8.

Atlıoğlu, Yasin. "Azınlıklar", *Ortadoğu: Aktörler, Unsurlar, Sistemler,* (ed.) Mehmet Şahin, İstanbul: Kopernik Yayınları, 2019, ss. 57-103.

Aydın, Ali İhsan. "Gizemli Bir İnancın Mensupları: Bahailer", *ORDAF,* 09.02.2018 https://ordaf.org/gizemli-bir-inancin-mensuplari-bahailer/ Erişim: 25.09.2025

Aykaç, Zikrullah. "Bahailerin Filistin'e Yerleşme Süreci ve Siyonistlere Toprak Sattıklarına Dair İddialar", *Ombudsman Akademik*, Özel Sayı 2: Gazze, (Mayıs-2024): 227-249.

Bahá'í International Community. "Situation of the Baha'is in Iran", https://www.bic.org/focus-areas/situation-bahais-iran Erişim: 25.09.2025

Bahá'í International Community. "What Bahâîs Believe? Overview", *The Bahâî Faith: The Offical Website of The Worldwide Bahâî Community*, https://www.bahai.org/beliefs Erişim: 25.09.2025

Çamlı, Manas. "İran'da Dini ve Mezhebi Azınlıklar", *TARSAM,* 21.11.2020 https://www.tarihistan.org/iran-in-dini-ve-mezhebi-azinliklari-ikinci-bolum-yazar-manas-camli/20674/ Erişim: 15.09.2025

Çiçek, Hacı. "Bahâîlik, Bahâîliğin Görüşleri, İslam Düşüncesindeki Yeri ve Ona Dair Bazı Yorumlar", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Cilt: 4, Sayı: 6, (2017/1): 135-156.

Euronews. "İran'da Bahai inancına mensup çok sayıda kişi 'İsrail ajanlığı' suçlamasıyla tutuklandı", 02.08.2022 https://tr.euronews.com/2022/08/02/iranda-bahai-inancina-mensup-cok-sayida-kisi-israil-ajanligi-suclamasiyla-tutuklandi Erişim: 25.09.2025

Iran Cultura. "İran İslam Cumhuriyeti Anayasası", https://tr.irancultura.it/iran/costituzione-iran/costituzione-parte1/ Erişim: 27.09.2025

İpek, Yasin. *İran'da Kaçar Türk Hanedanlığı, Babilik ve Bahailik,* 2. Baskı, Konya: Kitap Dünyası Yayınları, 2023.

İpek, Yasin. "Yeni Bir Dinî Hareket Olan Bahailikte Tebliğ Anlayışı ve Türkiye'de Bahailer", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt: 11, Sayı: 59, (Ekim-2018): 1327-1337.

Minority Rights Group. "Bahâîs in Iran: Current Issues", *Report,* (February-2021), https://minorityrights.org/communities/bahai-7/ Erişim: 25.09.2025

Minority Rights Group. "Bahâîs in Iran: Historical Context", *Report,* https://minorityrights.org/communities/bahai-7/ Erişim: 25.09.2025

Religion Media Center. “Factsheet: The Bahá’í faith”, 16.08.2022 https://religionmediacentre.org.uk/factsheets/factsheet-the-bahai-faith/ Erişim: 26.09.2025

Türkiye Bahai Topluluğu. “Birleşmiş Milletler ’de Bahailer”, “Mabetler, “Kurumsal Yapı”, https://bahaitr.org/ Erişim: 26.09.2025

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. “Bahâîlik”, https://islamansiklopedisi.org.tr/bahailik Erişim: 22.09.2025